

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN MESLEĞİ TERCİH ETME DURUMLARI İLE MESLEKİ KARIYER PLANLARI ARASINDAKİ İLİŞKİSİNİN BELİRLENMESİ

Determination of the Relationship between the Nursing Students' Status Choice of Profession and the Professional Career Plans

Şerife Zehra ALTUNKÜREK¹, Dercan GENÇBAŞ², Hatice ÇİÇEK³, Hatice BEBİŞ⁴, Serpil ÖZDEMİR⁵

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, öğrenci hemşirelerin mesleği tercih etme durumları ile mesleki kariyer planları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipteki araştırmanın örneklemini 207 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında sosyo-demografik özelliklerin yer aldığı öğrenci tanıtım formu ve "Hemşirelik Meslek Seçimi Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde yüzdelik, ortalama, standart sapma, Mann-Whitney-U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Mezuniyetten sonra öğrencilerin %86.0'ı meslekte kalmayı, %76.8'i lisans üstü eğitim almayı istemektedir. Öğrencilerin %42.0'si akademisyen, %20.8'i ise klinisyen olarak çalışmayı düşündüğünü belirtmiştir. Öğrencilerin %49.8'i "çok az" düzeyde, %2.4'ü "iyi" derecede İngilizce bildiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %51.2'si İngilizce bilmemeyi kariyer yapmaya engel olarak görmektedir. Lisansüstü eğitim almayı isteme durumu ile Mesleki Uygunluk Alt Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Öğrencilerin hemşirelik mesleğinde kalmayı istemeleri ile alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Sonuç: Lisansüstü eğitim almayı ve meslekte kalmayı isteyen öğrencilerin hemşirelik mesleğini isteyerek seçtikleri düşünülmektedir. Mesleği isteyerek seçme, hemşirelerin kendilerini ve mesleği geliştirmelerinde etkilidir. Yaşamsal nedenlerden ve mecburiyetten tercih eden öğrencilerin mesleğe uyumunun sağlanmasında öğretim görevlileri ve klinik hemşirelerinin farkındalıklarının, İngilizce eğitiminin nitelik ve niceliğinin artırılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik öğrencisi, kariyer, eğitim, hemşirelik

ABSTRACT

Aim: This study was carried out to determination of relationship of nursing students' status choice of profession with their professional career plans.

Methods: The study is descriptive; the sample consisted of 207 students. Data were collected through the use of The Turkish version of HMSÖ, and student introduction form was prepared by the researchers. The data were evaluated by using percentage, mean, standard deviation, Mann-Whitney and Kruskal-Wallis tests.

Results: After graduation 86.0% wanted to remain in profession, while 76.8% wanted to receive postgraduate education. 49.8% of students known foreign languages very minimal, while 2.4% of students known at a good level of English. 42.0% of students wanted to become academics, while 20.8% wanted to be a clinical nurse. Moreover, 51.2% saw to make a career as obstacles not knowing English. There was no significant difference between mean scores of vital reasons subscale and want to get graduate education, but was determined significant difference mean scores of professional suitability subscale scores ($p<0.05$). There was determined a statistically significant difference between want to go on in the nursing profession and subscale scores of HMSÖ ($p<0.05$).

Conclusion: It is considered students, who want to remain in the profession and get postgraduate education, have chosen to nurse intentional. Willingly choose the profession; nurses are effective in themselves and professional development. Furthermore, it is recommended lecturers and clinical nurses' awareness and the quantity and quality of education in English are increased for ensuring compliance to professions with students who have to choose to profession because of survival/need reasons.

Key Words: Nursing student; carrier; education; nursing

¹ Yrd.Doç.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Ankara

² Yrd.Doç.Dr., Ufuk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Ankara

³ Prof.Dr., Girne Amerikan Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Kıbrıs

⁴ Doç.Dr., Yakın Doğu Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Kıbrıs

⁵ Yrd.Doç.Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Ankara

Yazışma Adresi: Yrd. Doç. Dr. Şerife Zehra Altunkürek, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Hemşirelik Fakültesi, Ankara

E-mail: serifezehra.altunkurek@sbu.edu.tr

Tel: 03123041565

Geliş tarihi/Received: 13/07/2016; **Kabul tarihi/Accepted:** 17/12/2017

GİRİŞ

Meslek, “belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2016). Meslek seçimi, bireyin tüm yaşantısını etkileyen önemli seçimlerinden biridir. Bireyin kişiliğine, özelliklerine, potansiyeline, yeteneklerine uygun ve doyum alacağına inandığı mesleğe yönelmesi hem kendi, hem de yakın çevresinde başarı ve mutluluk yaratır (Kırağ 2015; Önler ve Saraçoğlu 2010; Tunç ve ark. 2010; Ünal ve ark. 2008). Kişinin mesleğinde başarılı olabilmesi, o mesleğe uygun nitelikler taşımasının yanı sıra mesleği bilerek, isteyerek seçmesi ile de yakından ilgilidir (Mooney ve ark. 2008). Ülkemizde, profesyonel bir meslek sahibi olabilmek için öğrencilerin “Yüksek-öğretim Geçiş Sınavı”nda başarılı olması gerekmektedir. Bu nedenle, öğrencilerin bu sınavda başarılı olma kaygısı, istediği mesleği seçme durumunun önüne geçebilmektedir. Benzer şekilde, mezun olduktan sonra kolay iş bulmak, yeterli maaş almak gibi düşünceler öğrencileri ülkenin ekonomik ve sosyal parametrelerine uygun mesleklere yönelmesine yol açmakta isteğe bağlı seçimi engelleyebilmektedir (Beydağ ve ark. 2008; Dinç ve ark. 2007; Ünal ve ark. 2008).

Gençlerin gelecekle ilgili endişeleri, meslek seçimini etkilemekte, seçtikleri meslekten memnun olmadıklarını, mezuniyet sonrasında da memnuniyetsizliğin devam ettiği bildirilmektedir (Önler ve Saraçoğlu 2010). Yapılan çalışmalara göre, mesleğini isteyerek tercih edenler, verdikleri hizmetten doyum almakta, mesleğini icra ederken yorgunluk hissetmemektedir. Aynı zamanda, mesleğin çalışma koşullarını bilerek tercih edenlerden hizmet alanların daha memnun oldukları bildirilmektedir (Önler ve Saraçoğlu, 2010; Şirin ve ark. 2008).

Hemşirelik, bireyin, aile ve toplumun sağlığını korumayı, geliştirmeyi, sürdürmeyi ve hastalık halinde bakım gereksinimlerini karşılamayı hedefleyen profesyonel bir meslek olup, hemşireler sağlık ekibinin en önemli üyelerindedir (Erbil ve Yılmaz 2008; Lai et al. 2006; Önler ve Saraçoğlu 2010). Aynı zamanda, temel insan yaşam gereksinimlerini karşılamaya odaklı hemşirelik mesleği, çalışma süresi, koşulları ve yapılan işin niteliğinden kaynaklanan faktörler nedeniyle biyolojik ve psikolojik açıdan yorucu mesleklerden biridir. Bu nedenle, meslek adaylarının hemşirelik mesleğinde kalıcı ve başarılı olabilmeleri için hemşirelik mesleğinin rol ve fonksiyonlarını, uygulamadaki yerini ve hemşirelerin çalışma koşullarını bilerek, se-

verek ve isteyerek tercih etmeleri önemlidir (Özpancar ve ark. 2008).

Tüm toplumlarda olduğu gibi ülkemizde de toplumsal yargıların meslek seçiminde belirleyici olduğu bildirilmektedir (Kızgüt ve Ergöl 2011). Literatürde, ülkemizde hemşirelik meslek seçimine yönelik toplumsal yargıların; “kolay iş bulma”, “üniversite eğitimi alabilme”, “insanlara yardım etme”, “yararlı bir şey yapma” gibi nedenler olduğu sıralanırken, adayların tercih ettikleri mesleğin icrasına ilişkin bilgileri olmadığı belirtilmiştir (Kızgüt ve Ergöl 2011; Nazik ve Arslan 2014; Özdemir ve Şahin 2016; Özpancar ve ark. 200; Rognstad ve ark. 2004).

Hemşirelerin, mesleğini severek ve isteyerek yürütmesi mesleğin gelişmesi ve profesyonelleşmesinde önemli rol oynamaktadır. Mesleki profesyonellik “Belirli bir alanda yüksek oranda uzmanlık, bilgi, beceri, tutum ve davranış biçimi” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım 2001). Profesyonelliğin en önemli ölçütü; mesleki bilgi ve beceriye sahip olmak, bilgiyi uygulamaya aktarabilmek ve geliştirebilmektir (Vicdan 2010). Hemşirelik mesleğinde profesyonelleşme için mesleki eğitim ve öğretimin kalitesinin artırılması, araştırmalara dayalı bilimsel bilgi üretilmesi, elde edilen bilginin uygulamaya yansıtılması önemli yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra, “kariyer planlama ve geliştirme” profesyonelleşme sürecinde ele alınan önemli bir diğer konudur (Arslan ve ark. 2013). Kariyer planlaması, meslek üyesinin sahip olduğu bilgi, yetenek ve becerilerinin geliştirilmesiyle, çalışmakta olduğu kurum içindeki ilerleyişinin ya da yükselmesinin planlanmasıdır (Mutlu 2010). Meslek adaylarının, öğrencilik sürecinden itibaren kariyerlerini planlamaları, onların hem bireysel gelişimlerini destekleyecek, olumsuz yargılardan uzaklaştırarak, mesleki ve kurumsal gelişmeye ivme kazandıracaktır (Arslan ve ark.2013; Bektemür ve ark. 2016). Yapılan bir çalışmada; hemşirelik öğrencilerinin, eğitimleri sırasında meslekle ilgili olumsuz düşünceler nedeniyle, klinik uygulama alanından ziyade eğitim ve yönetim alanlarında kariyer planlamak ve geliştirmek istedikleri bildirilmektedir (Arslan ve ark.2013).

Literatürde genellikle, hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik mesleğini seçme nedenleri ve hemşirelik mesleği ile ilgili düşünceleri incelenmiştir (Beydağ ve ark. 2008; Dinç ve ark. 2007; Erbil ve Yılmaz 2008; Kırağ 2015; Kızgüt ve Ergöl 2011; Önler ve Saraçoğlu 2010; Özpancar ve ark. 2008; Rognstad ve ark. 2004). Hemşirelik öğrencilerin mesleki kariyer planlamalarını ele alan çalışmalar sınırlıdır (Arslan ve ark. 2013; Erkin ve Özsoy 2011). Hemşirelik öğrencilerinin, mesleki profesyonelleşmelerinin tamamlanması ve mesleki farkındalığın

sağlanması açısından kariyer planlarının belirlenmesi hemşirelik mesleğinin gelişiminde rol oynayabileceği değerlendirilmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin birinci sınıftan itibaren mesleki gelişimlerin yanı sıra mesleki kariyer olanakları hakkında bilgi sahibi olmaları onların motivasyonunu artırarak erken dönemde öğrenci kayıplarının önüne geçmede bir fırsat olarak değerlendirilebilir.

AMAÇ

Bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinin mesleği tercih etme durumları ile kariyer planları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın Hipotezleri

Ho: Öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme durumları ile kariyer planları arasında ilişki yoktur.

H1: Öğrencilerin hemşirelik mesleğini tercih etme durumları ile kariyer planları arasında ilişki vardır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı özellikte olan bu araştırma bir Hemşirelik Yüksekokulu'nda 2014-2015 öğretim yılında yürütülmüştür. Araştırmanın yapıldığı okulda hemşirelik eğitim-öğretimi entegre eğitim sistemi ile sürdürülmektedir. Öğrenciler birinci sınıftan itibaren hem teorik hem pratik uygulamalarla hastanelerin tüm birimlerinde hemşirelik bakımı uygulama fırsatı bulmaktadır. Araştırmanın evrenini, 2014-2015 öğretim yılında okulda kayıtlı bulunan 325 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmanın örneklem büyüklüğü, tabakalı örneklem yöntemine göre belirlenmiştir. Her sınıf bir tabaka kabul edilmiştir. Sınıflardaki öğrenci sayısına göre her tabakaya girecek öğrencilerin sayısı belirlenmiş ve tabakalardaki öğrenciler basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Buna göre 325 kişilik evrenden, %95 güven aralığında, 0.05 alfa hata ve % 80 güç ile 221 öğrenciye ulaşılması gerektiği hesaplanmıştır. Öğrenci seçimi, rastgele sayılar tablosundan basit rastgele örnekleme ile yapılmıştır. Çalışmaya katılmaya gönüllü olmayan öğrenciler araştırma kapsamına alınmamıştır. Çalışmanın örneklemini 207 öğrenci (%93) oluşturmuştur.

Çalışmada kullanılan veri toplama formu, araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (Rongstad ve ark. 2004; Dinç ve ark. 2007; Erbil ve Yılmaz 2008; Özpancar ve ark. 2008; Beydağ ve ark. 2008; Önler ve Saraçoğlu 2010; Kızıgüt ve Ergöl 2011; Kırış 2015). Veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde "Hemşire Öğrenci Tanıtım

Formu" ikinci bölümünde "Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeği (HMSÖ)" yer almıştır.

Hemşire Öğrenci Tanıtım Formu; Form, öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ve meslekle ilgili düşüncelerini belirlemeye yönelik 12 sorudan oluşmaktadır. Tanıtım formunda yer alan sosyo-demografik özellikler; yaş, mezun olunan lise türü, anne ve babanın eğitim seviyesi ve yabancı dil bilme düzeyidir. Öğrencilerin hemşirelik mesleği ile ilgili düşünceleri ise hemşirelik mesleğinde kalmayı isteme durumu, meslekte uzmanlaşma ve gelecekteki kariyer beklentileri olarak sıralanmaktadır.

Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeği;

Hemşirelikte Meslek Seçimi Ölçeği (HMSÖ), Zysberg ve Berry (2005) tarafından, hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen nedenleri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. HMSÖ Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Önler ve Saraçoğlu (2010) tarafından yapılmıştır. Onlu likert tipinde yanıtlanan ölçeğin her bir maddesi 0 ile 100 puan arasında derecelendirilmektedir. Özgün ölçek 20 madde ve iki alt ölçekten ibarettir. Mesleki Uygunluk (MU) ve Yaşamsal Nedenler (YN) alt faktörleri için Cronbach Alfa değerleri 0.86 ve 0.78'dir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında S8, S9 ve S10 olmak üzere öz değeri 35'in altında bulunan 3 madde Türkçe formda çıkarılmıştır. HMSÖ'nün MU alt ölçeği 11 maddeden ve YN alt ölçeği 6 maddeden oluşmaktadır. Önler ve Saraçoğlu (2010) Cronbach α değerini; tüm ölçek için 0.79, MU alt ölçeği için 0.77, YN alt ölçeği için 0.63 olarak hesaplamıştır. Ölçekte toplam ölçek ve alt ölçek puanları; katılımcıların ölçeğe verdikleri puanların toplamının, ölçekteki soru sayısına bölünmesiyle elde edilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 100, en az puan 0'dır. Ölçekte kesme puanı bulunmamakta, toplam ölçek ve alt ölçek puanları üzerinden değerlendirme yapılmaktadır.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde; sayımla belirlenen değişkenler frekans ve yüzde, ölçümle belirlenen değişkenler için ortalama±standart sapma değerleri şeklinde gösterildi. Gruplar arası farklılıkların analizinde Mann-Whitney U test ile Kruskal Wallis Testi uygulandı. Ölçeğin iç güvenilirliğini belirlemek için Cronbach α değeri hesaplandı. Tüm analizler için 0.05 yanılma düzeyi olarak belirlenmiştir. Sonuçlar SPSS, 20.0 versiyonu, paket programı ile analiz edildi.

Bu çalışma yalnızca bir eğitim kurumunda öğrenim görmekte olan hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapıldığından sonuçları tüm hemşirelik öğrencilerine genellenemez. Öğrencilerin ders, sınav ve intörn staj durumu nedenleri ile tabakalama örneklem

hesabı yapılmıştır. Araştırma, yapıldığı tarih ve amaca uygun olarak kullanılan veri toplama formu ve öğren-cilerin verdiği yanıtlar ile sınırlıdır. Hemşirelik okulunda yer alan öğrencilerin yalnızca kız

BULGULAR

Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur. Çalışmaya katılan öğrencilerin tamamı kız öğrencidir. Öğrencilerin yaş ortalaması 21.34±1.19’ dur. Katılımcıların %31.4’ü (n=65) birinci sınıftadır. Öğrencilerin %69.1’ nin (n=143) anne eğitim düzeyi sekiz

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri(n=207)

Özellikler	Sayı	%
Sınıf		
1. Sınıf	65	31.4
2. Sınıf	49	23.6
3. Sınıf	47	22.7
4. Sınıf	46	22.2
Annenin eğitimdüzei		
Sekiz yıl ve altında	143	69.1
Sekiz yıldan fazla	64	30.9
Babanın eğitim düzeyi		
Sekiz yıl ve altında	93	44.9
Sekiz yıldan fazla	114	55.1
Mezun olunan lise		
Düz lise	44	21.2
Anadolu Lisesi	168	78.8
Yabancı dil bilme düzeyi		
Çok az düzeyde	103	49.8
Günlük konuşmaları sürdürebilecek kadar	91	44.0
Mesleki yayınlarını takip edecek kadar	3	1.4
Çeviri yapacak düzeyde	5	2.4

Mezun olduktan sonra öğrencilerin %86’sı (n=178) hemşirelik mesleğinde kalmayı istediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %76.8’i (n=159) yüksek lisans yapmayı düşündüklerini belirtmiştir. Öğrencilerin tamamına yakını (%98.1) “hemşirelerin uzmanlaşmasının yararlı olduğuna inandığını” bildirmiştir.

Tablo 2’de öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planları ile ilgili düşünceleri değerlendirilmiştir. Hemşirelikte kariyer yapmak denildiğinde ilk aklınıza gelen nedir?” sorusuna öğrencilerin %27.1’i (n=56) meslekle

öğrencilerden oluşması bu çalışmanın bir diğer sınırlılığıdır. Bu çalışmada HMSÖ’nün YN alt ölçeği Cronbach α değerinin 0.35 olarak hesaplanması bir sınırlılık olarak değerlendirilmektedir.

yıl ve altında, %55.1’nin (n=114) baba eğitim düzeyi sekiz yıldan fazladır. Mezun olunan lise özelliği incelendiğinde öğrencilerin, %78.8’inin (n=168) Anadolu lisesi mezunu olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin, %49.8’i (n=103) çok az düzeyde İngilizce bildiğini ifade etmiştir.

ilgili kendini görmek istediğin yer yanıtını verirken, %9.7’si (n=20) “Çalışma alanları arasında seçim yapabilmek ve oraya doğru yönelmek” olarak değerlendirdiğini ifade etmiştir.

Öğrencilerin %42.0’si (n=87) akademisyen olarak görev yapmak istediklerini, %45.4’ü (n=94) ise cerrahi birimlerde çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir. Çalışmada yer alan öğrencilerin %51.2’si (n=106) hemşirelerin kariyer yapmadaki en önemli engelin İngilizce bilmemek olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 2. Öğrencilerin Mesleki Kariyer İle İlgili Görüşleri (n=207)

Özellikler	Sayı	%
Hemşirelikte kariyer planı ile ilgili ilk aklınıza gelen nedir?*		
Meslekle ilgili kendini görmek istediğin yer	56	27.1
Kişinin meslekte yükselebilmesi	51	24.6
Kişinin meslekle ilgili ulaşmak isteyeceği nokta için izlenen yol	51	24.6
Yetenekler doğrultusunda önceden hedeflenen noktaya ulaşmak	26	12.6
Çalışma alanları arasında seçim yapabilmek ve oraya doğru yönelmek	20	9.7
Mezuniyet sonrası hangi pozisyonda çalışmak istersiniz?*		
Akademisyen hemşire	87	42.0
Klinisyen hemşiresi	43	20.8
Yönetici hemşire	39	18.8
Eğitim hemşiresi	22	10.6
Yoğun bakım hemşiresi	16	7.7
Mezuniyet sonrasında hangi birimde çalışmak istersiniz?*		
Cerrahi birimler	94	45.4
Dâhili birimler	44	21.3
Yoğun bakımlar	39	18.8
Birinci basamak sağlık hizmetleri	30	14.5
Hemşirelerin kariyer yapmadaki en önemli engellerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?*		
İngilizce bilmemek	106	51.2
Eğitimi uygulamada kullanamamak	51	24.6
Çocuk sahibi olmak	37	17.9
Evli olmak	11	5.3
Kadınların çoğunlukta olduğu bir meslek olmak	2	1.0

*n katlanmıştır

Öğrenciler HMSÖ puan ortalaması toplam ölçek için 48.73 ± 11.52 , mesleki uygunluk alt boyutu için 63.45 ± 17.67 ve yaşamsal nedenler alt boyutu için 46.10 ± 15.07 olarak hesaplanmıştır. HSMÖ puan ortalamalarına göre öğrenciler yaklaşık orta düzeyde puan aldıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada Cronbach α değeri ölçek toplamında 0.77 iken MU alt ölçeğinde 0.85 ve YN alt ölçeği 0.35 olarak ölçüldü.

Tablo 3'te öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer yapma ile ilgili düşünceleri HMSÖ alt ölçek puan ortalamaları ile karşılaştırılmasına ait bulgular yer almaktadır. Öğrencilerin yabancı dil bilme durumları ile HMSÖ alt

ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında; gruplar arasında MU alt ölçek puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < 0.001$). Öğrencilerin hemşirelik mesleğinde kalmayı isteme durumları ile MU alt ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.001$). Lisansüstü eğitim almayı isteme durumu ile MU ve YN alt ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır ($p < 0.001$). Mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri birimler ile HMSÖ alt ölçek puan ortalamaları karşılaştırıldığında, MU alt ölçek puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Kariyer Yapma İle İlgili Düşünceleri ile HMSÖ Alt Ölçek Puan Ortalamaları Karşılaştırması

Özellikler	Mesleki Uygunluk Alt Ölçeği (MU)			Yaşamsal Nedenler Alt Ölçeği (YN)		
	Ortalama± SS	Test İstatistiği	p	Ortalama ± SS	Test İstatistiği	p
Yabancı dil bilme düzeyi						
Çok az düzeyde	59.86±17.97			46.67±14.13		
Günlük konuşmaları sürdürülebilecek kadar	68.01±16.46			46.17±15.26		
Hemşirelik yayınlarını takip edebilecek düzeyde	43.94±21.84	18.210	<0.001	38.33±13.64	4.677	0.322
Çeviri yapacak düzeyde	54.73±10.84			30.67±21.29		
Hepsini yapabilecek düzeyde	75.09±6.08			53.33±20.14		
Mezuniyet sonrası hemşirelik mesleğinde kalmayı isteme						
Evet	67.09±15.45	516.5	<0.001	46.61±14.88	2314.0	0.372
Hayır	41.16±13.79			42.98±16.07		
Lisansüstü eğitim almayı isteme						
Evet	66.62±16.13	2142.5	<0.001	45.04±14.29	3064.5	<0.05
Hayır	52.95±18.64			49.61±17.09		
Mezuniyet sonrası çalışmak istenen birim						
Yoğun bakım	65.14±15.92			45.56±15.05		
Cerrahi birim	67.45±17.59			45.83±15.72		
Dâhili birim	62.48±14.03	21.479	<0.001	47.01±14.21	0.551	0.907
Birinci basamak tedavi hizmetleri	50.18±19.01			46.33±14.89		

Kruskal Wallis Testi,
Mann Whitney-U Testi

TARTIŞMA

Bireyin kişisel ve sosyokültürel özellikleri, ekonomik olanakları, akademik başarısı, mesleğe bakış açısı meslek seçimini etkileyen faktörlerdir. Bu faktörlerin pek çoğu ebeveynlerin eğitim durumu ile yakından ilişkilidir (Kırağ 2015; Lai ve ark. 2006; Özpancar ve ark. 2008; Önler ve Saraçoğlu 2010). Bu çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%69.1) annesi sekiz yıl ve altında eğitime sahipken, babalarının yaklaşık yarısı sekiz yıl ve üzerinde (%55.1) eğitime sahiptir. Özellikle anne eğitim düzeyinin, bireyin sosyokültürel gelişimi üzerinde belirgin etkisi olduğu bilinmektedir. Elde edilen bu bulgu, düşük eğitim düzeyine sahip ebeveynlerin çocuklarının hemşirelik mesleğini seçtiğini ortaya koymaktadır. Literatürde, bu bulguya paralel olarak, düşük eğitim ve sosyoekonomik düzeye sahip ebeveynlerin çocuklarının hemşirelik mesleğini seçtikleri bildirilmektedir (İnce ve Khorshid 2015). Bu seçimin, ailenin çocuğunun mezun olduktan sonra hızlı ve kolay bir şekilde meslek sahibi

olup gelir elde etme isteğinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Hemşirelik öğrencilerinin meslekten doyum olarak çalışması, motivasyonunun sağlanması, hem maddi hem de manevi kazanımlarını artırmasında kariyer planları önemli bir fırsat olarak değerlendirilebilir (Göz ve Gürbüz 2005). Kariyer planları, bireysel kazanımların yanı sıra mesleki gelişime ve profesyonelleşmeye de katkı sağlamaktadır (İnce ve Khorshid 2015; Yıldırım ve ark. 2011). Bu çalışmada öğrencilerin kariyer planı ile ilgili görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin yaklaşık üçte biri "meslekle ilgili kendini görmek istediğin yer" cevabını vermişlerdir. Genel olarak öğrencilerin, yaklaşık üçte biri kariyer planı için olumlu görüş bildirmiştir. Bu bulguya paralel olarak literatürde de hemşirelik öğrencilerinin birçoğunun kariyer planı ile ilgili bilgisinin olmadığı için oranın düşük olduğunu belirtilmiştir (Arslan ve ark. 2013). Kariyer planı, günümüzde önem kazanmaya başlayan bir konudur. Bu konu hakkında öğren-

çilerin akademik danışmanlık ile vizyonlarının genişletilebileceği değerlendirilmektedir.

Bu çalışmaya benzer olarak literatürde öğrencilerin mezuniyet sonrası akademisyen hemşire olarak çalışmak istediği bildirilmektedir (Erkin ve Özsoy 2011; Eşer ve ark. 2008; Yıldırım ve ark. 2011). Elde edilen bu bulgunun eğitim sürecinde öğrencilerin, klinisyenlerden ziyade akademisyen hemşirelerle karşılaşmakta oldukları ve onları kendilerine rol model seçtiklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Dünyada ve ülkemizde son 20 yılda, hemşirelik lisans öğrenci sayısı hızla artmaya devam ederken; öğretim üyesi ve öğretim elemanı artışlarının bunun gerisinde kaldığı rapor edilmiştir. (AACN 2014; Kocaman ve Yürümezoğlu 2015). Bu bağlamda, öğrencilerin akademisyen olmayı isteme düşüncelerinin mesleki eğitimin sürdürülebilir olması açısından olumlu olduğu değerlendirilmektedir.

Öğrencilerin hemşirelik mesleğine karşı ilgili, istekli ve uygulamaları yerine getirebilecek beceriye sahip olarak tercih etmesi mesleki gelişim açısından oldukça önemlidir (İnce ve Khorshid 2015). HMSÖ, hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen nedenleri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Zysberg ve Berry 2005). Bu çalışmada öğrencilerin HMSÖ toplam ölçek puanının orta düzeye yaklaşık olduğu bulunmuştur. Mesleği seçerken mesleği kendisine uygun olarak düşünen ve olumlu tutum ile karar vermeyi kapsayan MI alt ölçek puan ortalaması orta düzeyin üzerinde iken, mecburiyetler nedeniyle mesleği seçme konularını içeren YN alt ölçek puan ortalaması orta düzeyin biraz altında hesaplanmıştır. Bu bulgulara göre, bu çalışmaya katılan öğrencilerin daha çok hemşirelik mesleğini isteyerek, olumlu tutum ile seçtikleri değerlendirilmektedir.

Hemşirelik mesleğinde mezuniyet sonrası eğitimin nitelik ve niceliği değiştikçe ve geliştikçe, hasta bakımına yönelik bilgi ve becerilerin, liderlik, araştırmacılık gibi rollerinin ön plana çıkacağı belirtilmektedir (Ketefian ve ark. 2005). Yüksek lisans eğitiminde kazanılan bilgi ve becerilerle birlikte hemşireler, bilimsel yaklaşım ve çeşitli bakım modellerini klinik alana aktarabilmekte; ayrıca değişim için lider sağlık profesyoneli rolünü üstlenebilmektedir (Akdemir ve ark. 2011). Bu çalışmada mezun olduktan sonra öğrencilerin birçoğu hemşirelik mesleğinde kalmayı istediğini, yüksek lisans yapmayı planladıklarını, ayrıca hemşirelerin uzmanlaşmasının yararlı olduğuna inandıklarını ifade etmişlerdir. Ülkemizde çeşitli üniversitelerde öğrencilerle yapılan çalışmalarda bu çalışmaya benzer olarak hemşirelik öğrencileri yüksek lisans eğitimi almayı istedikleri bildirilmektedir (Altuntaş ve ark. 2005; Arslan ve ark. 2013; Ünal ve Ağçay 2015;

Ünsal 2010). Bu çalışmada öğrencilerin lisansüstü eğitim almayı isteme durumu ile HMSÖ alt boyutları arasında istatistiksel anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). MU alt ölçeği, genel olarak hemşirelik mesleğini seçmede olumlu tutum ve kararları kapsamaktadır. YN alt ölçeği ise, mesleği daha çok mecburiyetten tercih etme nedenlerini içermektedir. Bu çalışmada lisans üstü eğitim almayı düşünen öğrencilerin Mİ puan ortalamaları anlamlı derecede yüksek bulunurken ($p<0.05$), lisansüstü eğitim düşünmeyen öğrencilerin YU puan ortalamalarının anlamlı derecede yüksek olduğu ($p<0.05$) belirlenmiştir. Bu bulgular mesleği olumlu tutum ve kararlar doğrultusunda seçen öğrencilerin mezuniyet sonrası lisansüstü eğitime devam etme konusunda istekli olduklarını ortaya koyarken, mecburen seçenlerin akademik beklentisinin daha az olduğunu desteklemektedir. Ülkemizde, üniversite giriş sınavı öncesinde hem öğrencilere hem ailelerine hemşirelik mesleğinin tanıtımının yaygın olarak yapılması ile meslek adaylarının daha bilinçli tercih yapması sağlanabilir. Hemşirelik mesleğini seçerken, farkındalığı olan öğrencilerin öğrenmeye, üretmeye ve gelişime daha açık olacağı düşünülmektedir. Hemşirelik eğitimine başlayan öğrencilerin ise sürekli yürütülen akademik danışmanlık ile ilk sınıflardan itibaren meslekle ilgili olumlu tutum ve davranış edindirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerin, mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri birimler incelendiğinde, neredeyse yarısının (%45) hemşirelik girişimlerinin sıkça uygulandığı cerrahi bilimlerde çalışmak istedikleri belirlenmiştir. Literatürde bu bulguya paralel örnekler bulunmaktadır (Arslan ve ark. 2013; Çam ve Arabacı 2010). Öğrencilerin, öğrendiği teorik bilgiyi uygulamaya dönüştüreceği kliniğe daha fazla ilgi gösterebileceği düşünülmektedir. Öğrencilerin mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri birim ve HMSÖ alt boyutları karşılaştırıldığında, gruplar arasında MU alt ölçek puan ortalamasıyla istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). Bu çalışmada, hemşirelik seçiminde olumlu tutum ve kararları içeren MU alt ölçeğinden yüksek puan ortalamasına sahip olan öğrencilerin, cerrahi birimlerde çalışmak istediği belirlenmiştir. Mesleği olumlu tutum ile seçen öğrencilerin, hemşirelik mesleğinin daha görünür olarak icra edildiği cerrahi birimlerde gözlemlene imkanı bulduğu ve dolayısıyla ilgisini bu alana yöneltmiş olabileceği değerlendirilebilir. Buna ek olarak, öğrenciler cerrahi birimlerde birinci sınıfın ilk döneminden itibaren gözlemlene fırsatı bulurken, halk sağlığı uygulamalarını içeren birinci basamak sağlık hizmetleri alanında

çalışmayı ancak dördüncü sınıfta deneyimleyebilmektedir. Öğrencilere kariyer planı danışmanlığı verilirken, temel hemşirelik alanlarının tamamının dikkate alınması önerilebilir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin yarısı hemşirelerin kariyer yapmadaki en önemli engelin İngilizce bilmemek olduğunu ifade etmiştir. Karadağ'ın ve Özdemir (2015) çalışmasında öğrencilerin yaklaşık üçte biri İngilizce makale okuduğunda anlamadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin yabancı dil bilme düzeyi ile MU alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 3). Özellikle iyi derecede İngilizce bilen öğrenciler, MU alt ölçeğinden en yüksek puan ortalamasına sahiptirler ($p<0.05$). İngilizce dil engeli olmayan öğrenciler, mesleki yayınları daha kolay okuyup anlayabilmekte ve bu sayede bilgiye daha kolay ulaşabilmektedirler. Bu bağlamda, mesleği kendine ve bireysel özelliklerine

SONUÇ

Araştırmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin, mesleği olumlu tutum ve kararlar doğrultusunda isteyerek seçme düzeyinin orta düzeyde olduğu, yaşamsal nedenler ve mecburiyetler sonucu tercih etmelerinin ortaya düzeye yakın derecede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin kariyer planı ve nasıl yapılacağı konusunda yeterli düzeyde bilgi ve beceriye sahip olmadıkları ulaşılan bir diğer sonuçtur. Öğrencilerin mesleki kariyerleri ile ilgili planları dikkate alındığında daha çok akademisyen olmayı hedefledikleri ve cerrahi birimlerde çalışmayı istedikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin yeterli düzeyde İngilizce okuma ve anlama bilgisine sahip olmamaları kariyer planlarının önün-

KAYNAKLAR

- Akdemir N, Özdemir L, Akyar İ. Türkiye'de mezuniyet sonrası eğitim kapsamında iç hastalıkları hemşirelik eğitiminin durumu. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2011; 14(1): 50-58.
- Altuntaş Yazıcı S, Korkmaz Ş, Baykal Ü, Özyürek A, Pazar Z, Uz Ş, Bahar T, Tülay N. Hemşire öğrencilerin kariyer yönelimleri ve bunu etkileyen faktörler. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2005; 13(55): 179-197.
- American Association of Colleges of Nursing (AACN). Nursing faculty short age fact sheet 2014. <http://www.aacn.nche.edu/mediarelations/FacultyShortageFS.pdf> (erişim: 12 Şubat 2016)
- Arslan E, Özsoy S, Erkin Ö. Hemşirelik Öğrencilerinin Kariyer Planlamaya Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2013;29 (3): 1-9.
- Bektemür G, Demiray S, Ürkmez DÖ. Hemşirelerin kariyer planlaması: bir eğitim ve

uygun gören öğrencilerin İngilizce dil bilgisini avantaja dönüştürdüğü ve mesleği daha geniş perspektifle değerlendirdiği düşünülmektedir. Mesleki gelişimin sağlanmasında ve kariyer planında İngilizce öğrenimi oldukça büyük yer tutmaktadır. Hemşirelik öğrencileri dil öğrenimi açısından yönlendirilmeli ve cesaretlendirilmelidir.

Öğrencilerin meslekte devam etme ya da farklı bir bölüm okuma düşünceleri ile HMSÖ alt boyutları incelendiğinde; MU puan ortalamaları ile arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu çalışmaya benzer olarak, İnce ve Khorshid (2015) çalışmasında MU alt boyutundan aldıkları puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunduğunu bildirmektedir. Bu bulgu, mesleği olumlu tutum ve kararlar doğrultusunda seçen öğrencilerin, mezuniyet sonrası alanda çalışmayı daha çok istediklerine yorumlanmaktadır.

deki önemli engellerden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin mesleki kariyerlerini planlar-ken hem klinik çalışma alanında hem de akademisyen olarak sağlık ekibinin vazgeçilmez bir unsuru olduklarının vurgulandığı danışmanlık hizmetlerini bir plan dâhilinde ilgilerine göre öğrencilik yıllarından itibaren almaları ve kariyerleriyle ilgili engel olarak algıladıkları alanlarda desteklenmeleri önerilmektedir. Çalışmanın daha geniş bir örneklem grubunda yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

TEŞEKKÜR

Çalışmaya katılmayı kabul eden tüm öğrencilere teşekkür ederiz.

- araştırma hastanesi örneği. Okmeydanı Tıp Dergisi 2016; 32(1):7-13.
- Beydağ KD, Gündüz A, Özer FG. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin eğitimlerine ve mesleklerine bakış açıları, meslekten beklentileri. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2008;1(3): 137-142.
- Çam O, Baysan Arabacı L. Öğrenci hemşirelerin psikiyatri hemşireliğini, ruhsal hastalıkları ve psikiyatri hemşireliği eğitimi değerlendir-meleri. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2010; 26(2): 49-66.
- Dinç S, Kaya Ö, Şimşek Z. Harran Üniversitesi sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşirelik mesleği hakkındaki bilgi, düşünce ve beklentileri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2007; 10(1):1-9.
- Erbil N, Yılmaz A. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçme kararlarını ve bakış açılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Hemşirelik Forumu 2008 2(1): 46-51.
- Erkin Ö, Özsoy S. Nursing students' attitude and knowledge towards their career planning in Turkey. Nursing Education Research Practice 2011; 1(1):36-41.

- Eşer İ, Khorshid L, Denat Y. Hemşirelik mesleğini algılamada ilk klinik uygulamanın etkisi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2008; 24(1): 15-26.
- Göz F, Gürbüz K. Hemşirelikte kariyerinizi keşfedin!. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2005; 8(2): 82-87.
- İnce S, Khorshid L. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2015; 18(3):163-171.
- Karadaş C, Özdemir L. Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2015; 2(3): 30-39.
- Ketefian S, Davidson P, Daly J, Chang E, Srisubhan W. Issues and challenges in international doctoral education in nursing. Nursing and Health Sciences 2005;7(3): 150-156.
- Kırağ N. Hemşirelik mesleğinin seçiminde ilişkili olan faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2015; 8(4): 226-231.
- Kızıgüt S, Ergöl Ş. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışlarındaki değişim, hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışları. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2011; 14(2): 10-15.
- Kocaman G, Yürümezoğlu AH. Türkiye'de hemşirelik eğitiminin durum analizi: sayılarla hemşirelik eğitimi (1996-2015). Yükseköğretim ve Bilim Dergisi 2015; 5(3): 255-262.
- Lai HL, Peng TC, Chang FM. Factors associated with career decision in Taiwanese nursing students: a questionnaire survey. International journal of nursing studies. 2006; 43(5): 581-588.
- Mooney M, Glacken M, O'Brien F. Choosing nursing as a career: A qualitative study. Nurse Education Today 2008;28: 385-392.
- Mutlu A (2010) Hemşirelerin Kariyer Planlamasına İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Nazik E, Arslan S. Hemşirelik mesleğinin geleceği: öğrencilerin beklentileri. Bozok Tıp Dergisi 2014;4(1): 33-40.
- Önler E, Saraçoğlu GV. Hemşirelikte meslek seçimi ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliliği. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2010; 3(2): 78-85.
- Özdemir FK, Şahin ZA. Hemşirelik bölümü birinci sınıf öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörler. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2016; (1): 28-32.
- Özpancar N, Aydın N, Akansel N. Hemşirelik 1. sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2008; 12(3): 9-17.
- Rognstad MK, Aasland O, Granum V. How do nursing students regard their future career? Career preferences in the post-modern society. Nurse Education Today 2004; 24(7): 493-500.
- Şirin A, Öztürk R, Bezci G, Çakar G, Çoban A. Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleği uygulamaya yönelik görüşleri. Dirim Tıp Gazetesi 2008;83(2): 69-75.
- TDK, 2016. Meslek nedir? http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama:gts&guid:TDK.GTS.572b24b9821436.66802122 (erişim: 3 Ocak 2016).
- Tunç G, Akansel N, Özdemir A. Hemşirelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin meslek seçimlerini etkileyen faktörler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010;3(1): 24-31.
- Ünal KA, Ağçay BÇ. (2015) Hemşirelik öğrencilerinin kariyer algıları ve beklentilerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. 14. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi Kitabı, Kayseri, s.2.
- Ünal S, Gürhan N, Saral E, Özbaş AA. Hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ve hemşirelik mesleğini seçme nedenleri. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2008; 16(63):179-187.
- Ünsal A. Lisansüstü eğitimlere ilişkin yapılan eğitimin hemşirelik öğrencilerinin bilgi düzeyleri üzerine etkisi. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2010; 15(5): 45-57.
- Vicdan KA. Hemşirelikte profesyonellik, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2010; Sempozyum Özel Sayısı: 261-263.
- Yıldırım A. Meslekleşme süreci ve hemşirelik. Hemşirelik Forumu 2001;4(1): 23-25.
- Yıldırım D, Keçeci A, Bulduk S. How do you Turkish nursing students plan their career after the graduation? A questionnaire survey. Asia Pacific Education Review 2011; (12): 373-380.
- Zysberg L, Berry DM. Gender and students' vocational choices in entering the field of nursing. Nursing Outlook 2005;53(4): 193-198.